

Fjeld-Ljom

Gratis AVIS!
Bli medlem av
Pressemuseet
Fjeld-Ljoms
venner!

April 2026

Fjeld-Ljom 140 år, Pressemuseet 40 år, Jens og Ragnar 80 år

2026 -- det store jubileumsåret

Lokalavisa Fjeld-Ljom kan i 2026 feire at det er 140 år siden Olaf Olsen utga det første nummeret. 100 år senere ble avishuset ved Hyttelva museum, der vi fortsatt produserer en årlig museumsavis, ikke minst takket være nestorer som Jens Hystad og Ragnar Løkken, som begge blir 80 år i år.

Jens kom til Fjeld-Ljom som leder av Norske Avisers Landsforenings tekniske komite i 1986, invitert av en annen ildsjel, John Solheim (se artikkelen lenger nede på siden).

Han husker godt første møtet med Fjeld-Ljom, der produksjonsutstyret fra før 1975 sto intakt, med ombrekkerbord, settemaskiner og trykkpresse.

— Helt fantastisk, sier Jens.

Videointervjuer

I forbindelse med jubileene i 2026 og som markering av 80-årsdagene til Jens og Ragnar, har vi laget video-intervju med de to. Se: fjeld-ljom.no/jubileum

— En stor opplevelse for hele komiteen, og vi var ikke i tvil om hva vi ville gjøre. Vi ville gå inn for å ta vare på alt sammen.

Et lokalt interimsstyre ble stabled på beina, med Arne R. Dahl, som selv hadde vært redaktør i Fjeld-Ljom, som leder. Lokale støttespillere ellers var museumsbestyrer Torbjørn Eggen og Kåre Møller som hadde vært faktor i Fjeld-Ljom. — En uvurderlig drivkraft i arbeidet med å ta vare på avishuset, minnes Jens.

HELE LANDET

En dugnadsgjeng ble rekruttert med fagfolk fra hele landet. Jens nevner Tore Heitmann fra Farsund, Thorbjørn Torgersen fra Flekkefjord og Rudolf Olsen fra Aftenposten i Oslo. Ragnar Dahl fra NAL var også med som teknisk konsulent og sekretær.

Denne dugnadsgjengen var i aksjon med et par samlinger hvert år, fram til stiftelsen av Venneforeningen i 1991, da arbeidet kom inn i enda fastere former.

— Vi satte oss som mål å lage

en årsmøteavis til NALs årsmøte på Røros i 1994, og det greide vi, sier Jens med tilfredshet når han tenker tilbake på denne første pionertiden i Pressemuseet.

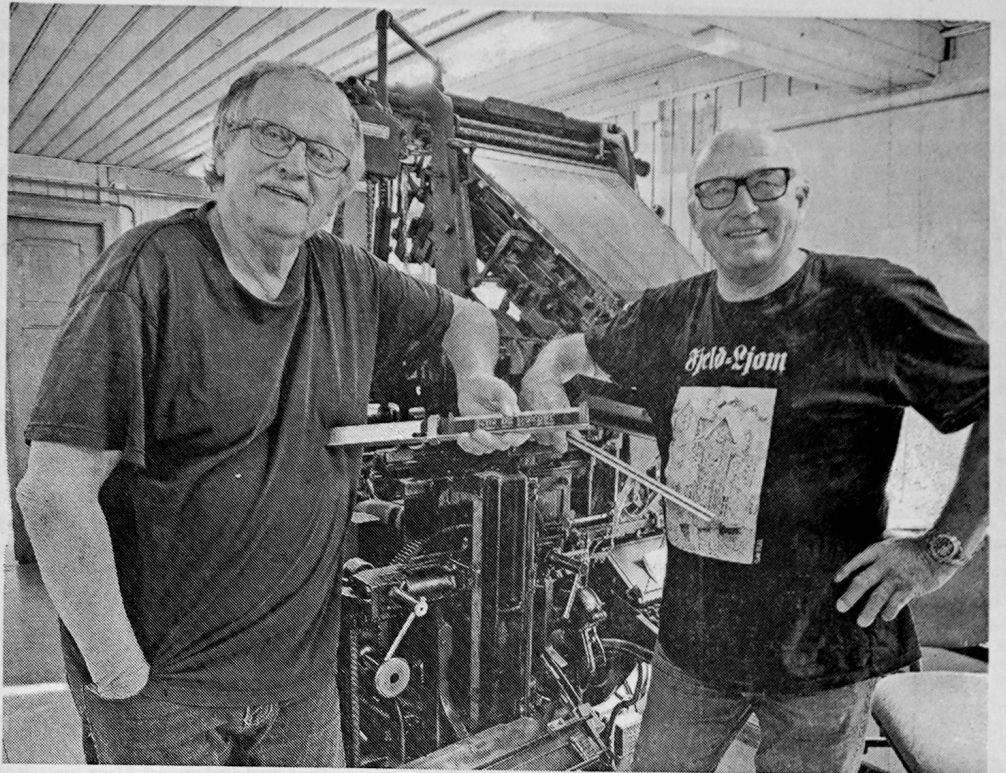
RAGNAR LØKKEN

En ny lokal ildsjel kom inn i Venneforeningen da Ragnar Løkken ble pensjonist. Han hadde gått i lære i bly og kunne faget, hadde arbeidet hele yrkeslivet i Arbeidets Rett, og var ikke vond å be om å bli med i dugnadsgjengen.

Bosatt på Røros som han er, så er Ragnar en uvurderlig støttespiller for Pressemuseet Fjeld-Ljom.

I opplæringen av yngre krefter fra både inn- og utland har Jens, Ragnar og flere av de andre nestorene bidratt med kunnskap og vilje og evne til å dele av sin fagkunnskap.

Pressemuseet Fjeld-Ljoms Venner er praktisk talt alene om å drive rekruttering og opplæring i Norge.

Ragnar Løkken (t.v.) har et langt yrkesliv bak seg som typograf i Arbeidets Rett på Røros, mens Jens Hystad har vært aviseier og krumtapp i familieselskapet Sunnhordland på Stord. Sammen bidrar de til noe av ryggraden i den aktive dugnadsgjengen i Pressemuseet Fjeld-Ljom. De fyller begge åtti år nå som venneforeningen markerer 40års virksombet.

John Solheim:

Mannen som brant for museet

Av Trond Degnes

Hadde ikke redaktør og pressehistoriker John Solheim «møtt» gamle Gutenberg i døren til avisen Fjeld-Ljom på Røros, spørs det om Pressemuseet Fjeld-Ljom hadde sett dagens lys.

Mange takker Solheim for ideen og alt han «sådde». Selv HM Kongen hedret «the gentleman of the press!»

For John Solheim var det viktig at de nye generasjonene fikk oppleve hvordan avisene utviklet seg mot den digitale verden. I 1980-årene ivret han for at norsk presse måtte få et museum som bar pressearven videre. Han fant et ærverdig hus i Bærum, men da han besøkte det gamle avishuset til Fjeld-Ljom på Røros var han overbevist. Alt han oppdaget i avishuset ved Hitterelva trollbandt ham. I sin begeistring satte han seg ved skrivemaskinen og la sine planer fram for lederne i Røros kommune. For nettopp i Fjeld-Ljoms lokaler måtte han sporene etter trykkerikunstens far.

«Jeg steg inn gjennom den gamle døren og ble stående som fjæret. Det var gamle Gutenberg som møtte meg i døren», skriver Solheim.

I Riksarkivet ligger arkivene til Norske Avisers Landsforening — også korrespondansen fra John Solheims redaktørtid i organisasjonen. I brevene til kommunedirektøren fornekter vi den begeistring som grep ham.

John Solheim, foran Fjeld-Ljom, før museet var en realitet. Solheim oppdaget nærmest ved en tilfældighet at det gamle avishuset sto intakt med maskiner og alt utstyr fra produksjonen som ble lagt ned i 1975 da avisa gikk over til å trykke i offset. Solheim skal ha en god del av æren for at huset ble bevart som museum.

I avishuset så han settemaskinene og trykkpressen som norske aviser kvittet seg med i en viss fart. Den nye data-bølgen nådde pressen med stor styrke.

STOR ENTUSIAST

John Solheims entusiasme kommer tydelig fram i hans brev fra 28. juli 1980. «Her er faktisk et helt gammelt og komplett trykkeri bevart. Hvis intet skjer, vil alt dette bli kastet», skriver Solheim og understreket at en lignende samling av teknisk utstyr ikke finnes i Norge. I løpet av få år kan alt være borte, presiserer redaktøren. «Våre etterkommere har ingen mulighet til å danne seg et bilde av hvordan aviser ble fremstilt før

elektronikken gjorde sitt inntog. Min plan er klar. Avishuset må restaureres og gjøres til et pressemuseum». Noe som også skjedde i 1986, for å gjøre en lang historie kort.

GAVE FRA FAMILIEN

I de 40 årene som har Pressemuseet Fjeld-Ljom hatt sine opp- og nedture. Økonomien har ikke vært mindre problematisk. Men opptakten kom på årsmøtet til Pressemuseet Fjeld-Ljoms Venner i 2001. Da kunnegjorde Solheims datter, Anne Marie og hennes ektemann Kjell Chr. Ulrichsen at de ville gi to millioner kroner til et fond for pressemuseet. På denne måten ville de hedre den markante

pressemann og historiker John Solheim, som gikk bort i 1997. En viktig forutsetning var at museet selv samlet inn en million kroner. Med glød og iver gikk styret for Pressemuseet Fjeld-Ljoms Venner i gang med innsamlingen. Styreleder Stein Eilertsen og Jens Hystad ble «innsamlingsgeneraler». De oppsøkte medieledere og organisasjoner. Deres iver smittet over. De fikk klare signaler om at pressehistorien måtte tas vare på. Midlene er i årenes løp forvaltet på en god måte.

En lengre versjon av artikkelen kan leses på våre nettsider:

<https://fjeld-ljom.no/mannen-som-brant-for-fjeld-ljom/>

Ungt og internasjonalt

Katharina og Carl Peter, generasjoner møtes i felles interesse.

Pressemuseet Fjeld-Ljoms Venner har flere årtier enn tjuetåringer som medlem. Men vi jobber aktivt for å rekruttere flere yngre, som kan bringe arven og kunnskapene videre. For å finne kandidater går vi også utenfor Norges grenser, der vi har funnet Katharina Lutz fra Tyskland. Hun har nylig fått stor anerkjennelse av foreningen «Schwarzen Kunst». Vi er stolte av å kunne si at Katharina nå er en av oss. Les mer på: www.fjeld-ljom.no/jubileum

Også en kvinnearbeidsplass

Avishistorien har en tendens til å bli historien om menn som har arbeidet i avisene, enten de var redaktører, avisciere, tekniske sjefer, eller alt dette på en gang.

Faktum er at avisene helt fra den første tiden var også var en kvinnearbeidsplass. Fjeld-Ljom var ikke noe unntak. Alt fra starten i 1886 hadde avisa sin håndsetterske, Ingeborg Anna Stuedal. Hun var 16 år da hun begynte, fem år før Olaf O. Berg kjøpte huset ved Hyttelva og flyttet avisvirksomheten dit.

Ingeborg Anna tjente avisa i nærmere 50 år, og var således også med

på viktige skritt i den tekniske utviklingen. Da hun begynte ble alt stoffet satt for hånd, først rundt 1920 fikk Fjeld-Ljom sin første settemaskin som kunne betjenes via tastatur og støpe hele linjer i bly.

Ingeborg Anna var ikke alene som kvinne i Fjeld-Ljom, men mannfolka var i flertall, og kunne drive med stygge streker mot sine kvinnelige kolleger, som Ingeborg Anna forteller i jubileumsintervjuet avisa gjorde med henne i 1961:

«Hvis noen så oss mått ut et nødvendig erend og itte ha sett full linja i vinkelhakaen, så va dem der med

en gong og sett stygge og føle ord, slik at 'n Flor (redaktøren) kom ned på lofta og va lessom morsk da han lurte på ke vi sto og tenkte på ti arbeidstiden.»

Da hun begynte å arbeide for Fjeld-Ljom som tenåring, fikk Ingeborg Anna høre av folk på Røros at det ikke var skikkelig arbeide hun gjorde. «Dem syntes det var rart at je villa stå der å stable bokstava».

I dag vet vi, i historiens lange lys, at arbeidet Ingeborg Anna og andre som henne gjorde har vært viktig for sikring av demokratiet og utvikling av yttringsfriheten.

Pressemuseet Fjeld-Ljom.

Redaksjon, teknisk produksjon, dugnad og forpleining:
Carl Peter Løken - Tore Tøndevold - Ane Thon Knutsen
Marit Brandsnes - Jens Hystad - Tor Ivar Bjørnå
Bjørn Erik Eriksen - Guri Annikki Torgersen - Arne Wold
Ragnar Løkken - Jan Erik Øvergård - Gunnar Tronesvold
Torbjørn Eng - Arvid Rotbakken - Trine Schmidt - Einar Galaaen
Jon Ola Kroken - Synnøve Nitter - Anne-Kristine Løken
Beate Møller - Petter Bratland - Lars Magne Langøien
Arne Ingar Bækken - Eli Neby - Katharina Lutz - Steinar Bakken
Jeremy Luther - Maarten Renckens - Kim A. Boe
Knut Ketil Oftedahl - Trond Degnes - Agnes Btffn
Aud Toril Osmon Sjørgård

Klisjeer: Marit Brandsnes
Sats og Trykk: Pressemuseet Fjeld-Ljoms venner

Veien videre

Et jubileum gir anledning til å arbeide som skjer på overtid. De har lagt bak seg, men også en mulighet til å se framover. Pressemuseet Fjeld-Ljoms venner er 40 år, i og for seg ikke noen høy alder, men samtidig ivaretar vi historien til avisa som kan markere 140 år siden oppstarten. Og vi representerer også de mange andre lokalavisene som har vært drevet fra tilsvarende avishus i så å si hver eneste by over hele landet. Avishus som ikke lenger finnes, fordi avisproduksjonen har gjennomgått radikale endringer de siste tiårene.

Vår venneforening har tatt initiativet til et europeisk samarbeid i arbeidet med å sikre denne immaterielle kulturarven. Vi har fått respons fra en rekke land, og har etter hvert et bredt og godt samarbeid med flere museer og bevaringsinteresserte miljøer. Gjennom disse kontaktene har vi også erfart at selv om settemaskinene ikke lenger er i kommersiell bruk, så ser man i flere miljøer, særlig blant grafiske formgivere og kunstnere, et behov og ønske om å benytte maskinene i nye uttryksformer.

Dessverre opplever vi langt fra den samme entusiasmen hos de etablerte institusjonsmuseene i Norge, de som i stor grad finansieres gjennom offentlige midler. Heller ikke vårt eget modernuseum, Museene i Sør-Trøndelag (MIST) med avdelingen ved Rørosmuseum, prioriterer å bruke midler på å bidra til å sikre kunnskap og kompetanse innen bruk og vedlikehold av pressemuseets maskinpark. Enn så lenge må vi finansiere alt gjennom egne midler og prosjektbaserte søknader. Når vi ser framover vil nettopp en mer stabil og pålitelig finansiering av en virksomhet som egentlig også ligger under museets forvaltningsansvar være en prioritert oppgave.

Jan Erik Øvergård

Sikring av kompetansen innen bruk og vedlikehold av settemaskiner gjennom rekruttering og

Etterlater seg et stort tomrom

Carl Peter Løken døde fredag 17. oktober 2025, 86 år gammel. Han etterlater seg et stort tomrom blant de aktive dugnadsmedlemmene til Pressemuseet Fjeld-Ljoms venner. Med sin faglige ekspertise, nøyaktighet og evne til å samarbeide på tvers av alder, språk og kultur, vil han bli savnet ikke bare i vår forening, men også i miljøet på nasjonalt og internasjonalt plan.

Så sent som i mai 2025 deltok Carl Peter i undervisningen av frivillige fra hele Europa som kom til Røros for å få undervisning i å betjene settemaskinene som gikk ut av kommersiell bruk for femti år siden. Maskiner som er helt nødvendig for at vi som eneste avishus i Europa, kan produsere en årlig museumsavis på det gamle utstyret.

Carl Peter ble født inn i en avisfamilie, og etter fullført ingeniørutdannelse blant annet i Skottland, gikk han inn i farens virksomhet, Indre Smaalenenes Avis og Trykkeri AS. Avisen ble startet i 1899. Arne Løken, som var utdannet jurist, og ble eeneier

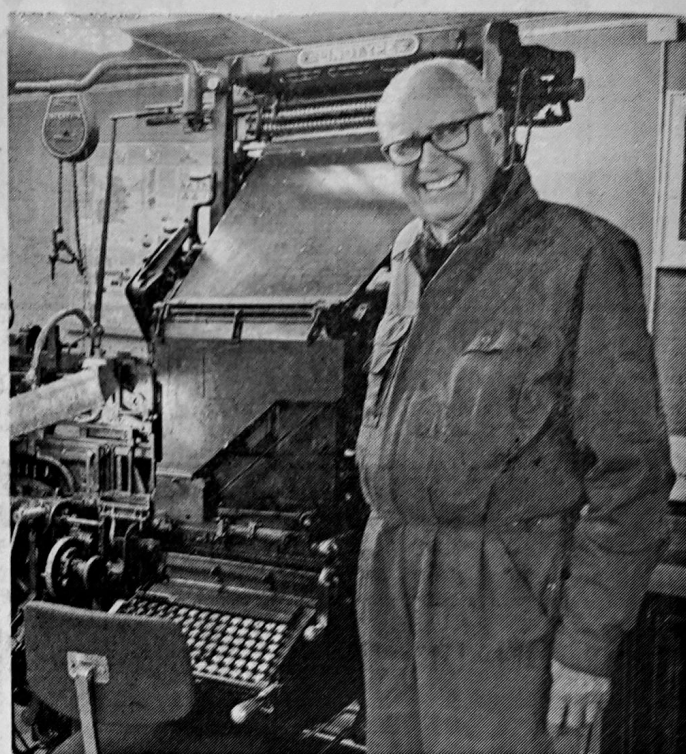
av Indre i 1935, da var også Rakkestad Avis blitt en del av konsernet, og for å få flere bein å stå på, ble trykkerivirksomheten utvidet.

Carl Peter tok over etter faren og drev virksomheten fram til 1996 da han solgte det som ble karakterisert som en av de største og mest framgangsrike bedrifter i Mysen til A-pressen (i dag A-media).

Det er entid for alt, og Carl Peter så nok endringene som kom med raske skritt i den norske mediebransjen. Eierkonsentrasjon og stortrykkerier ville på lengre sikt bli en utfordring for en familiebedrift som Indre.

Da han solgte både sitt eget og familiens livsverk i 1996, følte han nok på et behov for ikke helt å legge bransjen bak seg. Han satt dessuten på en verdifull kompetanse innen boktrykk og annen tradisjonell avisteknologi som var blitt erstattet av digitalbaserte løsninger.

Carl Peter tok kontakt med Jens Hystad som alt var med i arbeidet med å redde det gamle

Carl Peter Løken der han trivdes så godt, ved settemaskinen i Fjeld-Ljom.

avishuset på Røros.

- Har dere bruk for meg også? Og det hadde Pressemuseet Fjeld-Ljoms venner.

Carl Peters rolle som mange årig styremedlem og ikke minst teknisk ekspert kan ikke undervurderes. Han trivdes nok bedre i kjeldressen enn i blådressen, og hadde innsikt og arbeidskapasitet

som vi andre kan misunne ham.

Vi vil også savne hans lune smil og joviale humor. Tankene går til Anne-Kristine og resten av familien når vi lyser fred over hans minne.

For Pressemuseet Fjeld-Ljoms venner.
Jan Erik Øvergård
Styreleder

Da Fjell-Ljom gjenoppsto i 1993

Da jeg reetablerte Fjell-Ljom først på 1990-tallet var det resultatet av et fluktforsøk. Mine år i Røros kommune var på mange måter turbulente. Jeg følte ofte at jeg havnet i rollen som syndebukk. Noe jeg følte som veldig urettferdig.

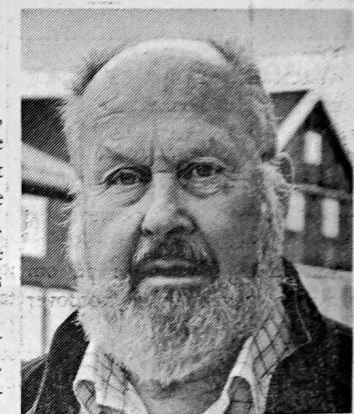
Samtidig var det en rivende utvikling innen mitt gamle yrke, altså pressen. Der hadde jeg hatt mitt levebrød siden jeg var 17, i forskjellige redaksjoner. Ny grafisk teknologi gjorde det mulig å redigere og lage aviser rett fra datamaskinen. Jeg begynte å lukte på en mulig permisjon. Den søknaden ble innvilget med betydelig velvilje. Ole Jørgen Kjellmark hadde skrivebord, reoler, pulter og stoler fra Fjell-Ljoms tidligere liv liggende på lager. Fjell-Ljoms

utgiverselskap AS Avisdrift hadde stort sett bare enkeltaksjonærer. Et vilkår for å gå inn i avisa ble at jeg «eide» utgiverselskapet AS Avisdrift, altså hadde aksjemajoriteten. Det ble inngått avtale om å leie et par hotellrom i Rørosheimen, som Røros kommune eide. Og vips, uten at jeg helt var klar over det, var jeg aviseier. Ole Jørgen Kjellmark sto for det meste, uten ham ville ikke Fjell-Ljom kommet ut på ny. Det ble en ukeavis, trykket i Arbeidets Rett.

Det ble et par knalltøffe år. Når jeg kommer over noen av de første eksemplarer av avisa får jeg mest lyst til å gå og gjemme meg. De var grafisk helt forferdelig. Troen på egne ferdigheter var nok betydelig større enn gjennomføringsvnen. Men rørosinger har gode

evner for tilgivelse. Aviser kom ut, som ukeavis og har gjort det alle år siden. Og abonnentene trillet inn. Økonomien tør jeg nesten ikke si noe om. Det var hånd til munn. Senere fikk vi statlig pressestøtte og jeg sluttet å gå vetene på Røros til og fra jobb.

Fjell-Ljom hadde veldig goodwill. Folk var vennlig og hyggelig. Jeg spilte hemningsløst på at Fjell-Ljom var en Røros-avis og benyttet alle anledninger til å fortelle at Retten hadde mest stoff fra Tynset. Det begynte å sige innover meg at dette ville gå, men personlig følte jeg at kuttet hadde blitt litt «våt». Jeg fikk en annen jobb i kommunen og etter meg har det kommet en strøm av dyktige redaktører og journalister. Alle har sakte men sikkert forbedret produktet,

som nå også er kåret til årets lokalavis. Hvem skulle trodd det for 35 år siden. Rørosinger har alltid hatt et sterkt forhold til aviser, kanskje skyldes det framveksten av den politiske radikalisme. Industrimiljøet og gruvene ga grunnlag for debatt og meningsytring. Her spilte avisene en stor rolle.

Erling Sven Busch

Samarbeid med Estland og Sverige

En uke i mai i 2025 var unge entusiaster fra seks forskjellige europeiske land på Røros for å lære å bruke og vedlikeholde settemaskiner. Opplæringen var ledd i et felles prosjekt der vår venneforening samarbeider med museet Typa i Estland og Grafiska Museet i Helsingborg i Sverige. Hvert av de tre stedene har hatt sine samlinger med opplæring.

Like viktig som selve opplæringen er byggingen av et europeisk fellesskap der en så vidt smal historisk interesse har behov for å knytte kontakter og styrke samarbeidet over grensene.

Prosjektet har vært finansiert av Nordisk Culture Point som også åpner denne finansieringen også for en viss deltakelse fra andre europeiske land.

Deltakere og vertskap ved mai-samlingen på Røros

Støttespillere og gaver til foreningen

Pressemuseet Fjeld-Ljoms Venner har ingen fast støtte til driften av virksomheten fra modernuseum MIST/Rørosmuseum eller noen offentlige bidragsytere. Aktiviteten som omfatter vedlikehold av trykkeriutstyret, skriving og trykking av den årlige museumsavisa og rekruttering og opplæring av nye dugnadsmedlemmer, må finansieres enten ved oppsparte midler, eller gaver og tilskudd.

Vi setter derfor stor pris på, og er svært takknemlig for de bidrag vi får. Slike tilskudd er nesten alltid knyttet til konkrete prosjekter og ytes nesten aldri til ordinær drift av virksomheter som vår. Vi forsøker derfor så langt

det er praktisk mulig å kombinere de behovene vi har i forbindelse med slike prosjekter.

Vi har det siste året kjørt flere opplæringsprosjekter som bl.a. er finansiert av Nordisk Culture Point (se egen sak) og Sparebank 1 stiftelsen.

Kulturminnedagene støttet oss i 2025, slik Kulturvernforbundet nå har gjort i flere år. Dette gir oss mulighet til å ha arrangement av ulik art, der vi ikke minst kan invitere yngre generasjoner inn i avishuset for å oppleve noe av historien som vi mener det er viktig å ta vare på.

FRITT ORD

KULTURVERN-
DAGENE 2026

SpareBank 1
SMN

Nordic
Culture Point

BLI MEDLEM!

Pressemuseet Fjeld-Ljoms venner

VIPPS 513265

Bankgiro 4280.05.29020 300 kr

Venneforeningen til Pressemuseet drives på dugnad, medlemskontingenten går uavkortet til å drifte det unike museet som hvert år lager avis på gammelmåten. Støtt arbeidet med ditt medlemskap!

www.fjeld-ljom.no

Når du tipper

Husk å gi Pressemuseet
Fjeld-Ljom grasrotandelen

Org.nr. 998 587 611

Fra ukeavis til nyheter i alle kanaler: Eventyr i norsk avishistorie

Av Nils Kåre Nesvold
Gjennom knapt seks år i Fjell-Ljom har jeg vært ansvarlig for et lite eventyr i norsk avishistorie. I denne perioden utvidet vi dekningsområdet og gikk fra ukentlig papiravis til satsing på en moderne nettavis med tekst, bilder, video og podkast.

Vi snudde underskudd til overskudd, vi hadde uavbrutt opplagsvekst fra 2.098 i 2018 til 2.947 ved utgangen av 2024.

Historisk satsing

Jeg kom i inn som redaktør og daglig leder i Fjell-Ljom 1. januar i 2019 med høye ambisjoner. Mitt oppdrag fra styret var «å ta den tradisjonsrike avisa inn i framtida», slik det het i stillingsannonse. Fjell-Ljom skulle satse på nett, og det var sannelig på tide.

De første ukene dette året var vi 2, 1 årsverk på jobb. Vi lagde artikler, solgte annonser og snekret sammen papiravisa. Vi måtte bygge sten for sten, og jeg fikk etter hvert med meg flere flinke medarbeidere som trodde på prosjektet mitt om en historisk digital satsing.

Satsing i Holtålen

Konkurransesituasjonen på Røros er tøff med fire etablerte mediebedrifter; Arbeidets Rett, Nea Radio, Rørosnytt og utfordrerne Fjell-Ljom. Alle kjemper om de samme leserne, lytterne, abonnentene og annonseinntektene.

Min strategi var å se på om lokalavisa kunne vokse nordover i fylket.

Styret i Fjell-Ljom var positiv til min plan om å satse på Holtålen, og 5. september 2019 gikk modernisert utgave av avisa ut til alle husstander i Holtålen samtidig som vi lanserte ei ny og moderne nettavis.

Positiv mottakelse
Fjell-Ljom ble positivt tatt imot i Holtålen, og i løpet av et par år økte opplaget med nærmere 400 eksemplarer. Journalist Eskil Busetth Folstad hadde hovedansvaret for å dekke Holtålen, og han skal ha mye av æren for den positive utviklingen. Det aller fleste rørosingene syntes også det var greit å følge med i det som skjedde i Holtålen.

På nyåret 2024 viste tall fra Mediebedriftenes Landsforening at Fjell-Ljom hadde flere abonnenter enn Arbeidets Rett i Holtålen.

For meg var det viktig å løye mest mulig av overskuddet tilbake til avisa gjennom flere medarbeidere og satsing på ny teknologi. Da jeg overlot roret til Liv Maren Mæhre Vold 1. oktober 2024, hadde Fjell-Ljom sju årsverk i tillegg til frilansere. Det digitale taktskiftet i begynnelsen av 2022 var gleden stor da vi fikk tildelt 900.000 kroner fra Medietilsynet i innovasjonsstøtte til digital satsing gjennom prosjektet «Fra sinke til spydspiss – det digitale taktskiftet i Fjell-Ljom». Det ga oss muligheter for å videreutvikle nettavisa. Vi fikk plass nettedaktør og en digital medarbeider som skulle jobbe med streaming, videoreportasjer og podkasten «Ljomen – lyden fra Fjell-Ljom». Vi flyttet samtidig inn i nyoppussede lokaler på Domussenteret med eget studio.

Uredd lokalavis
Jeg startet mitt journalistliv som ung frilanser i Fjell-Ljom på slutten av 1970-tallet. Da jeg kom tilbake til Røros i 2011 var mitt inntrykk at «den lille, rare byen på fjellet» var bortskjemt med en «snill presse» som ofte kunne styre journalister og redaktører dit de ville.

Mitt hovedmål som redaktør i Fjell-Ljom har vært å ta samfunnsoppdraget på alvor, være innbyggernes vaktbikkje og rendyrke lokale nyheter. Vi skulle være ei uredd lokalavis som utfordret makta og avdekket kritikkverdige forhold uten å gi etter for press.

Nils Kåre Nesvold da han slappnyheten om at han sluttet som redaktør i Fjell-Ljom
Foto: Trond Haugan

I denne perioden ble det investert i videoutstyr og lydutstyr, og det ble inngått et samarbeid med Fjell-TV om streaming av alle kommunestyremøter. Videre innførte avisa en digital annonseplattform som viste antall sidevisninger på nett. I tillegg tok vi bruk et verktøy som forenklet sideproduksjonen med overføring av nettartikler til papiravisa. Alt dette bidro til å gjøre Fjell-Ljom mer synlig, og opplaget fortsatte å vokse i både Røros og Holtålen.

Uredd lokalavis

Jeg startet mitt journalistliv som ung frilanser i Fjell-Ljom på slutten av 1970-tallet. Da jeg kom tilbake til Røros i 2011 var mitt inntrykk at «den lille, rare byen på fjellet» var bortskjemt med en «snill presse» som ofte kunne styre journalister og redaktører dit de ville.

Mitt hovedmål som redaktør i Fjell-Ljom har vært å ta samfunnsoppdraget på alvor, være innbyggernes vaktbikkje og rendyrke lokale nyheter. Vi skulle være ei uredd lokalavis som utfordret makta og avdekket kritikkverdige forhold uten å gi etter for press.

Daukjøtt i kommunestyret
Pressen kunne også være tøff i riktig gamle dager. Her er det fristende å dra fram grunnleggeren av Fjell-Ljom, idealisten og opprøreren Olaf O. Berg. Han hadde en sylskarp penn, og i forbindelse med kommunevalget i 1887, tok han et oppgjør med etablissementet på Røros. På kommentarplass skrev han følgende: «Det er flaut at det innen den ledende korporasjon skal finnes så nye daukjøtt som innen vårt kom-

munestyre, hvor smålige egeninteresser har vært så framtrædende at det har framkalt en alminnelig indignasjon eller avsky!»

Spennende jobb

For meg har seks år i Fjell-Ljom vært hardt og målbevisst arbeid som har gitt resultater. Det har vært spennende og givende å jobbe i en bedrift der pilene har pekt oppover. Jeg er stolt over å ha ledet et lite eventyr i norsk avishistorie.

Endelig anerkjennelse

Trøndelag fylke har gjort vedtak om tilskudd på 200.000 kr til virksomheten som venneforeningen i Fjell-Ljom bedriver. Dette er tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner fra statsbudsjettet for 2025. Midlene kanaliseres gjennom fylkene og reglene er slik at det er forvaltningsansvarlig som kan søke og motta støtte.

Søknaden er derfor sendt inn og innvilget til Museene i Sør-Trøndelag, Rørosmuseet, men

samtidig øremerket til aktivitetene som drives av Pressemuseet Fjell-Ljoms Venner.

Tilskuddet er historisk, etter som det er første gang vi får midler over statsbudsjettet til aktiviteten som bedrives i Fjell-Ljom. Vi er nå sikret et betydelig bidrag til videre arbeid med rekruttering og opplæring av aktive dugnadsmedlemmer i foreningen.

Vi ser på dette som en lenge etterlengtet statlig anerkjennelse av arbeidet vårt.

Eventyret fortsetter

Av Liv Maren Mæhre Vold
Redaktør i Fjell-Ljom

Fersk trykksverte, blytyper og smått med midler — men store ambisjoner. Slik startet historien om Fjell-Ljom, ei lokalavis som siden har fulgt fjellregionen gjennom 140 år.

I dag står avisa på terskelen til en ny tid. En tid der avis ikke lenger bare betyr papir, men også skjerm, telefoner og digitale fellesskap. Samtidig er kjernen samme som den alltid har vært:

Fjell-Ljom skal være stemmen fra - og for Røros og Holtålen.

Veien fra blytyper til bredbånd har vært lang, men ånden i spaltene har vært bemerkelsesverdig stødig: et sterkt engasjement for lokalsamfunnet. Å gå videre på den veien, skjer med ærefrykt og respekt. Framtidas avis må bygge et fellesskap. Den må være der samtalene skjer, ikke bare rapportere om dem i etterkant. Den må nå unge og gamle, inflyttere og utflytta rørosinger, de som kjenner hver krik og krok - og de som nettopp har kommet hit. Fjell-Ljom skal ikke bare være en nyhetsformidler, men en møteplass.

Her skal folk kunne komme til forståelige, og små historier få stor verdi.

140 år er ingen sluttstrek - det er en milepæl. Veien videre vil kreve nytenking, vilje og samarbeid. Men det viktigste har vi allerede: et sterkt lokalsamfunn, som fortsatt har mye å fortelle, en levende identitet og en avis

Det er store sko å fylle etter mange betydelige personligheter i lederstolen, men vår trygg: Fjell-Ljom skal fortsatt lyde i fjellbygda.

Fra ei natt med Fjell-Ljom;

«Kvikk tale om foring»

Av Tora Herud, Sør-Odal
Vi var fire studenter fra Norsk Journalisthøgskole som ei helg i 1990 leide ei hytte på Røros. Etter en god middag med godt drikke begynte vi å bla i en bunke gamle Fjell-Ljom som lå der. Det ble en minneverdig opplevelse.

I Nasjonalbibliotekets avisarkiv (nb.no), kan slike tekster gjenoppleves.

1.7.1887

«Tabt! En let spaserstok med sølvknapp er tabt 28de juni - antagelig paa Langeeggen. Findeløn udloves. Ekspeditonen anviser.»

4.3.1892

«Keisarinna av Rusland hev ein vinterpels som kostar 300,000 kroner; ei amerikanerinne hev ein som kostar 70,000 kronur og er gjorde av rygskinnat aat 10,000 revar, og ho Kreke-Ingeborg hev ei alunbarkat skinntrøye av tvo saueskinn, som ho aldri vile byta fraa seg, um ho fekk baaz dei gilde vinterpelsarne.»

3.1.1912

«Adskillig mere sne er faldt sydover i Østerdalen end heroppe.»

«En ældre seneliggende mand ønskes bortsat. Hevendelse til fattigstyret inden 5te januar 1912.»

6.3.1912

«Drops. Rissa herredstyre har enstemmig besluttet at rette en henvendelse til kommunens handelsmænd om ikke at føre drops i sine forretninger.»

23.12.1923

«Merskumpiper og røkesett, samt spadserstokke med og uten sølvhaandtak. Guldsmed Collet Johansen, Røros.»

13.2.1924

«2 nye tyfustillfeller i Aalen. Efter hva «Fjell-Ljom» horer er der i løpet av de siste dager konstateret 2 nye tyfustillfeller i Aalen. Den ansatte sunnhetsassistent Nitta Nilssen, har nu begynt sitt arbeide. Hennes lønn bæres av stat og fylke, mens kommunen skal utrede skyssutgiftene.»

15.2.1924

«Budeiefest. Røros fjøsregnskapsforening avholdt siste lørdagskveld en overmaate vellykket fest. Den store forsamling blev først benket ved de festlig dekkede langbord i Sangerlokalets store sal, hvor det traktertes med den tradisjonelle «Røros-kaal». Axel Aasen ønsket velkommen paa festkomiteens vegne og leste op en for anledningen forfattet prolog. Senere holdt husdyrgronom Aaseth en meget grei og kvikk tale om foring og fremviste en rekke glimrende lysbilleder, saavel av individer fra de

Tora Herud

norske kvegraser som fra de fleste utenlandske. Kontrollassistent Dyrseth blev ved Jens Sollie overrakt en erkjendtlighets gave fra foreningens medlemmer. En vise som var skrevet til festen vakte stor muntherhet. Festen fortsatte utover med dans og bevertning med kaffe...»

25.2.1924

«Brak benet. En mann her fra stedet ble lørdag stanget overende av en stor okse. Vedkommende fikk knust laarbenet og har senere vært yderst daarlig.»

Tekstene er hentet fra over 100 år gamle utgaver av Fjell-Ljom og gjengis ordrett slik de sto på trykk.

En aften på museet

Av Ivar Andenæs

På 1980-tallet arbeidet jeg med pressestøtte i Statens informasjonstjeneste, som var en avdeling i det daværende Forbruker- og administrasjonsdepartementet, hvor Astrid Gjertsen var statsråd.

I 1985 foreslo departementet noen endringer i forskriften om produksjonstilskudd til avisene, basert på Trygve Moe-utvalgets utredning. For det første skulle tilskuddet ikke lenger regnes ut på grunnlag av avisenes papirforbruk, men ut fra avisenes opplag og utgivelsehyppighet. For det andre ville aviser som var alene på sine utgiversteder, miste pressestøtten hvis opplaget var høyere enn 7000; til nå hadde de fått støtte for et opplag opp til 10 000.

Av denne grunn ville 12-14 aviser forsvinne fra støtteordningen. Utrengninger viste at A-pressens aviser samlet sett ville tape 3-4 millioner av en samlet pott på vel 120 millioner, hovedsakelig fordi et høyt sidetall alene ikke lenger ville resultere i høyere tilskudd.

Arbeiderpartiets talsman i pressestøtte-saker i Stortingets forbruker- og administrasjonskomite, Thor-Eirik Gulbrandsen, mislikte forslaget sterkt, og betegnet det som et korstog mot A-pressen. Gulbrandsen hadde

stadig vært i tottene på «pressestøtteminister» Astrid Gjertsen. Noe av agget skyldtes nok politisk uenighet: Gjertsen mente avisene burde gjøre seg mindre avhengige av statens velvilje, mens Gulbrandsen ville øke pressestøtten — og hadde særlig omsorg for A-pressens aviser. Men i tillegg kom at Gulbrandsen hadde det med å bruse med fjærene og bryske seg overfor makten i alminnelighet, og avsluttet for øvrig sin politiske karriere med å bli ekskludert fra Arbeiderpartiet.

En fredag, helgen før komiteen skulle gi innstilling i saken, fikk vi et brev fra komiteen via statråd Gjertsen, med en lang liste med spørsmål som de ville ha svar på innen mandag. Selv om brevet var undertegnet av komiteens leder, den saktmodige høyrekvinnen Marit Løvrig fra Haugesund, gav språkets byden-de form vitnesbyrd om at forfatteren var en annen. Kort sagt: Her luket det Gulbrandsen lang vei! Blant annet ble departementet bedt om å legge fram oppgaver over årgangsvekt, spredning og dekning for et utvalg norske aviser fra 50-tallet og fram til 1985. Det var ikke gjort i en håndvending. Men vi visste at her stod statsrådens ære på spill. Om oppgavene ikke ble framlagt for komiteen innen

frist, ville hun risikere å pådra seg refs fra Stortingets talerstol for manglende respekt for Stortinget.

Ferske tall fantes i de nyeste utgavene av Aviskatalogen, det var grei skuring — verre var det med oppgaver fra 50-årene. Jeg slo på tråden til Tullik Andersen i NAL, og fikk henne i tale rett før hun skulle gå for dagen. Nei, de gamle utgavene av Aviskatalogen hadde hun — med tungt hjerte, forsto jeg — overlatt til John Solheim der ute på Pressemuseet i Bærum. Ny telefon, til Solheim denne gang.

Jo, gamle aviskataloger hadde han i rikelig monn; vi kunne bare komma og ta de kopier vi ville ha. Dermed troppet kollega Solvi Ellingsen og jeg opp hos museumsbestyreren, der han residerte i den ærverdige Helmer-villaen på Hovik. Vi fikk tatt våre kopier utover fredagskvelden, det ble til slutt en svært omfangsrik pakke, som ble brakt Stortinget med bud tidlig mandag morgen. Da komiteinnstillingen forelå noen dager senere, kunne vi konstatere at vår måte ikke hadde etterlatt seg noen spor i komiteens merknader. Men statsråden slapp i alle fall refs fra Stortingets talerstol. Det var ikke minst John Solheim å takke.

Nærmere historia kommer du ikke

Av Ragnar Kokkvoll

Jeg skal finne stoff om spanskesykens herjinger i rørosregionen i årene 1918 og 1919. Det bringer meg til Fjell-Ljom avis-hus ved Hyttelva i sentrum av det gamle Røros. Det var i bruk fra 1891 til slutten på 1970-tallet og er nå en del av Rørosmuseet. Her er det godt håp om å finne noe av det jeg søker.

I første etasje ligger setteriet og trykkeriet. Ei trang trapp fører opp til redaksjonen, avisens nervesenter.

Mannen bak Fjeld-Ljom var Olaf O. Berg. Han var en mann med visjoner og ambisjoner, og han lyktes. Uten en «Vær varsom-plakat» og uten nevneverdig ærbødighet for øvrighet og myndighet, slyngtet han, ofte med velformulert presisjon og velberegnet uvørenhet, meninger og synspunkter ut i det offentlige rom. Særlig la han sin elsk på kritikk av kommunal udugelighet og kobberverkets slette håndtering av arbeidsfolket.

Et rom fylt av historie

Jeg setter meg i redaktørstolen. Foran meg har jeg et rommelig skrivebord.

Langs veggene står hyllemeter med avisårganger, de er solid innbundet og meget godt bevarte. Ikke bare en komplett samling av Fjell-Ljom fra første utgivelsesår i 1886 fram til langt utpå 1900-tallet, men også Arbeidets Rett, Dovre og andre aviser står og venter på den som vil lese.

Hva avisene kan fortelle

Men så var det spanskesyken. Årgangene for 1918 og 1919 er enkle å finne. Med medbrakte engangshansker åpner jeg den første årgangen.

Det er forunderlig med slike gamle aviser, kanskje har de

mer å fortelle nå enn den gangen de ble gitt ut. Eller i alle fall også noe annet, med vårt nåtidige blikk. Artikler og annonser, store og små, vekker nysgjerrigheten og gjerne også et smil.

Spanskesyken kommer

Det var i juli 1918 at det begynte for rørosingene, det som skulle bli et år med terror, sykdom og død. Ikke skapt av mennesker

denne gangen, men av ukjente, livsfarlige stoffer og «dunster» som noen trodde kom drivende med vinden. Den middelalderiske miasme-teorien hevdet at den slags sykdommer oppsto i sumper og vulkaner, i storbyenes slum eller på verdenskrigens slagmarker. Virus var ukjent.

Den første meldinga som rørosingene kunne lese i lokalpressen, var i Fjell-Ljom den 5. juli. Her fortelles det at den spanske syke er kommet til Kristiania, Bergen og Trondhjem, og at den «visstnok er temmelig ufarlig».

Noe lignende kan vi lese i Dovre den 9. juli: «En avbleket influensa», sier distriktslege Ridderseth i et intervju.

— Det er altså ikke nogen farlig sykdom?
— Nei, aldeles ikke.

Snart fulgte flere oppslag, og fortsatt var sykdommen ufarlig. Kanskje var den mest til bry. Den 17. juli skrev Arbeidets Rett et den «spanske» syke var omfattende i Trondhjem, og at mange var sykemeldte.

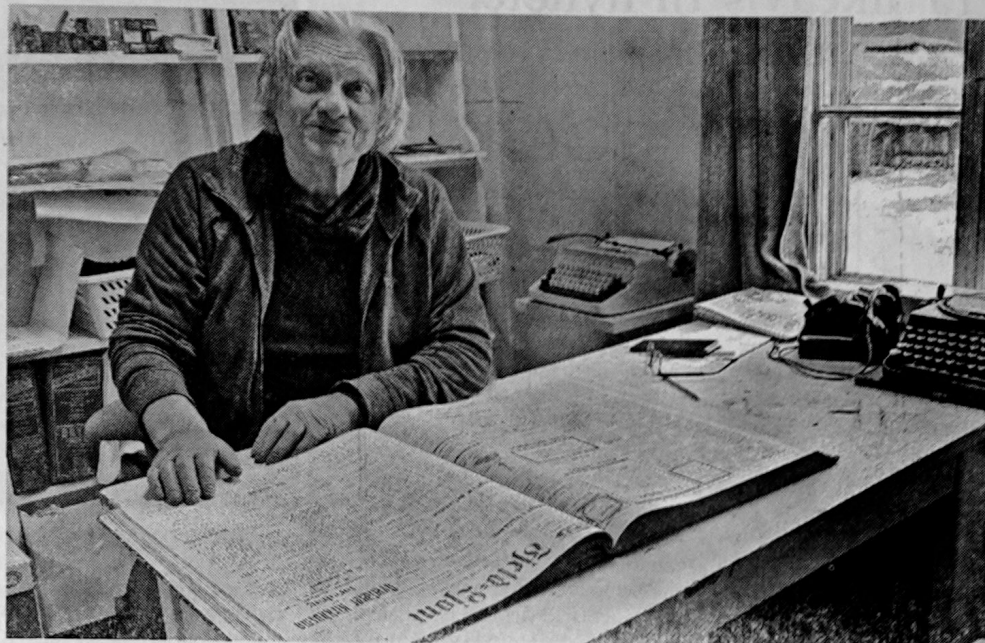
De første dødsfallene

Det tok ikke lang tid før nyhetsbildet endret seg, og alvoret gikk opp for både media og for folk flest. En uke senere skrev Arbeidets Rett at den «spanske» grasserer i Kristiania med 6000 nye syke. Mange med dødelig utfall.

Sykdommen kom stadig nærmere, og snart kom meldingene om de første dødsfallene i distriktet. Den aller første rørosingen som døde av spanskesyken, kan ha vært Simen Kommandantvoll. Han døde 30. august etter et kort sykeleie i Hommelvika, 24 år gammel.

Stadig dystre

Avisene tar meg med inn i en

Ragnar Kokkvoll studerer gamle aviser i det riktige miljøet – på journalistkontoret i Presse-museet Fjeld-Ljom på Røros. I Røros-avisene Fjeld-Ljom, Arb eidets Rett og Dovre var det mange dødsannonser for unge mennesker som døde i spanskesyk en i de siste par årene av første verdenskrig. Sykdommen rammet yngre generasjoner hardest.

verden som blir stadig dystre. Gleden over at fire års verdenskrig er slutt drukner i en flodbølge av sykdom og død. Jeg finner hjerteskjærende fortellinger om unge menn og kvinner, ofte flere i samme familie, som plutselig blir syke og dør. Gruearbeidere som kommer seg hjem fra Storzartz og Kongens for så å dø noen dager senere. Fortvilte enker som blir etterlatt med mange barn og uten inntekter. Avisene fylles av dødsannonser. Den 4. november bruker Fjeld-Ljom framsida for å få plass til alle.

Den vanligste dødsårsaken var lungebetennelse, en livsfarlig sykdom den gangen, uten antibiotika.

Det varte fram til sommeren 1919.

Kirkeklokkene fortsatte å ringe utover vinteren, men gradvis slapp epidemien taket, og da sommeren kom, var det meste over. Da hadde et sted mellom femti og femti mennesker i distriktet mistet livet, og etterlatt et ukjent antall mennesker med ettersykdommer.

Ettertanke

Utenfor vinduet bruser Hyttelva like frisk og yr. Sola er gått ned, og vårvelden har senket seg over byen. Jeg legger sammen protokollene mens jeg funderer over beskrivelsene jeg har hatt anledning til å lese. Sterkest inntrykk gir kanskje opplevelsen av menneskenes hjelpeløshet, med manglende kunnskap, manglende

eller tilfeldig beskyttelse, ingen vaksine og ingen antibiotika.

Siden da har verden opplevd en ny pandemi. Opplysning, strenge beskyttelsestiltak og først og fremst omfattende vaksinasjon førte til at en lignende katastrofe ble unngått.

Hundre år er ikke lang tid, men kan på mange vis føles som en evighet.

Faktaboks

På verdensbasis døde mellom 50 og 100 millioner mennesker under spanskesyken. 13.000 - 15.000 nordmenn mistet livet, de fleste av lungebetennelse eller lungekomplikasjoner.

Det er anslått at noe færre enn halvparten (45 prosent) av Norges befolkning ble angrepet av spanskesyken. Røft regnet kan en anta at 2000 til 3000 rørosinger og ålbygger var angrepet mens mellom 40 og 50 døde.

Kilder: Sverre Erik Mamelund: Spanskesyken i Norge 1918 - 1920. Diffusjon og demografiske konsekvenser. UiO høsten 1998

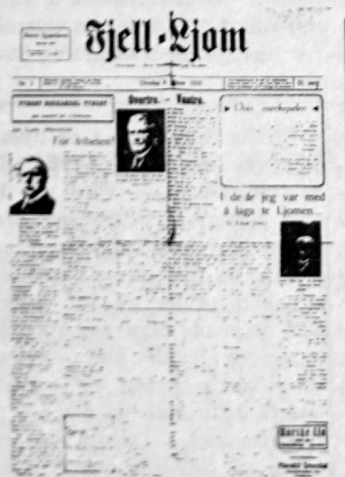
Tidsskrift for Den norske legeforening 2001/12

SSB: Sundhetstilstanden og medisinalforholdene 1918

Artikkelforfatter Ragnar Kokkvoll bor på Røros og har skrevet flere bøker med historiske tema, siste utgivelse var «En ny tid bryter fram - fortellinger fra røroshistoria 1850-1900».

En lengre utgave av artikkelen finnes på nettsidene

https://fjeld-ljom.no/naermere-historia-kommer-du-ikke/

Tre av jubileumsavisene som tidligere er utgitt, fra henholdsvis 1936, 1961

og 1976. Alle avisene er skannet inn og ligger tilgjengelig på nettsidene

www.fjeld-ljom.no

Jubileumsavisene

Lokalavisa Fjell-Ljom kan markere 140 år i 2026, og avisas historie er langt mer innholdrik enn vi får plass til å fortelle om i en firesiders museumsutgave. Men dette er langt fra den første av jubileumsaviser, flere rundt år har vært markert i jubileumsutgaver tidligere, så som: 1936 - 50 år, 1961 - 75 år, 1976 - 90 år, 2011: 125 år. Alle avisene er skannet inn og gjort tilgjengelig på nettet på denne adressen: <https://fjeld-ljom.no/pressomuseet/les-museum-avisa/>

Så kan man spørre seg hvorfor ikke 100 år ble markert i 1986, men dette falt sammen med en periode da avisa bare kom med sporadiske utgivelser. Pressemuseet Fjeld-Ljom ble en realitet samme år, og aktive medlemmer i venneforeningen fra store deler av landet, var allerede da i gang med å sikre det unike avis-huset ved Hyttelva. Maskiner og hus ble prioritert og først noen år sige utgivelser av museumsavisa i senere kom mer og mindre regelmessig. NYTT AVISELSKAP Venneforeningen fulgte opp med

sin første jubileumsutgave i 2011 da avisa kunne markere 125 år. Da var også Fjell-Ljom som dagsaktuell lokalavis, gjennom et nytt aksjeselskap, for lengst i gang igjen med ukentlige utgivelser, som en rendyrket lokalavis for Røros, senere utvidet til også å dekke nabokommunen i nord, Holtålen. Den fydigste jubileumsberetningen ble utgitt i 1961, med John Fossum som redaktør. 24 sider i fullformat måtte ha vært litt av et løft både for redaksjon og teknisk avdeling

Redaktører i Fjell-Ljom

Avisa som het Fjeld-Ljom fra starten av og etter hvert ble til Fjell-Ljom på 1920-tallet, har hatt en lang rekke redaktører siden starten. Noen, slik som Olaf Berg, har også vært redaktør i flere omganger. Nedenfor følger lista over redaktørene fra starten i 1886 og fram til i dag. Olaf O. Olsen (Berg) 1886-1890 Ivar Sæter 1890-1891 Rasmus Steinvik 1891-1892 Olaf O. Olsen (Berg) 1892-1897 Johan Langen 1897-1900 Ola Storeng 1900-1904 Johs I. Ødegård 1900-1906 Charles Kent 1906-1907

H. Didriksen 1908-1909 Ludvig Raanes 1909-1913 Kr. Floor 1909-1925 Olaf Strømmevold 1925 Olav Kvikne 1925-1943 (Avisa stoppet resten av krigen) Olav Kvikne 1945-1958 Johan Falkberget 1945-1948 Arnjolt Eggen 1948-1956 Olav Stokke 1956-1957 Arvid Andersen 1957 Arnulf Grut 1957-1958 John Fossum 1958-1969 Arne R. Dahl 1969-1971 Jens Olai Jenssen 1971-1976 Øyvind Næss 1976 Per Bergsvendsen 1976-1979 (Avisa konkurs —

åtte års opphold) Kjell T. Olsen 1987 Gudbrand Grøt 1987-1990 Roald Møller 1990 Asbjørn Forseth 1990-1992 Erling Sven Busch 1993-1994 Einar Galaaen 1994-1995 Bjørn Kvaal 1994-1998 Bjørn Tore Hindklev 1995-1998 Inge Morten Smedås 1998-2002 Jon Høsoien 2002-2012 Guri Jortveit kort periode i 2012 Bjørn Tore Hindklev 2012-2018 Anita Sivertsgård kort periode i 2018 Nils Kåre Nesvold 2019-2024 Liv Maren Mæhre Vold 2024-

Olaf O. Berg startet Fjeld-Ljom i 1886.

Dagens redaktør Liv Maren Mæhre Vold som tok over etter Nils Kåre Nesvold i 2024. Foto fra styremøte i avisa.